

PLATOWEDSTRIJD 2024

Werk

Het *Symposion* is een dialoog van Plato die handelt over de liefde (ἔρως). De titel verwijst naar een drinkgelag waaraan verscheidene Atheners deelnemen, onder wie Sokrates. Een voor een geven de deelnemers hun eigen definitie van het begrip 'liefde', waarbij elk een specifiek aspect ervan belicht. Ten slotte komt Sokrates aan het woord: in een lange toespraak zingt hij de lof van de ἔρως, maar hij legt uit dat het hem niet lukt om die precies te definiëren. Op dat moment valt geheel onverwacht Alkibiades in dronken toestand binnen en grijpt het woord. Ook hij houdt een lofrede: weliswaar niet over de liefde, maar over Sokrates, die fascinerende figuur voor wie Alkibiades een bijzondere genegenheid koestert.

Situering van het fragment

Alkibiades is op dit moment een toonaangevend politicus op het toppunt van zijn macht. De wereld ligt aan zijn voeten: hij is knap, succesvol en invloedrijk. Hij is echter ook gewiekst, opportunistisch en snel bereid om zijn principes aan de kant te schuiven, indien dit hem rijkdom, luxe of andere pleziertjes kan opleveren. Hij is zich bewust van deze karakteriële zwakheden, die de principiële en sober levende Sokrates helemaal niet heeft. Alkibiades' morele spreadstand komt ook in het onderstaande fragment aan bod.

Opgave (deel 1: vertaling) (140/200)

Vertaal het opgegeven fragment uit het *Symposion* in verzorgd en vlot leesbaar Nederlands; we verwachten dus een vertaling en geen parafrasering of bewerking.

Alkibiades beschrijft Sokrates

Symposion 216a4-c2, d7-e5

Tekstfragment

- 1 Αναγκάζει γάρ με ὁμολογεῖν ὅτι πολλοῦ ἐνδεῆς ὢν αὐτὸς ἔτι ἑμαυτοῦ μὲν ἀμελῶ, τὰ δ'
- 2 Ἀθηναίων πράττω. Βία οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὤτα οἴχομαι
- 3 φεύγων, ἵνα μὴ αὐτοῦ καθήμενος παρὰ τούτῳ καταγηράσω. Πέπονθα δὲ πρὸς τοῦτον
- 4 μόνον ἀνθρώπων, ὃ οὐκ ἂν τις οἴοιτο ἐν ἔμοι ἐνεῖναι, τὸ αἰσχύνεσθαι ὄντινοῦν· ἐγὼ δὲ
- 5 τοῦτον μόνον αἰσχύνομαι. Σύνοιδα γὰρ ἑμαυτῷ ἀντιλέγειν μὲν οὐ δυναμένῳ ὡς οὐ δεῖ
- 6 ποιεῖν ἃ οὗτος κελεύει, ἐπειδὴν δὲ ἀπέλθω, ἠττημένῳ τῆς τιμῆς τῆς ὑπὸ τῶν πολλῶν.
- 7 Δραπετεύω οὖν αὐτὸν καὶ φεύγω, καὶ ὅταν ἴδω, αἰσχύνομαι τὰ ὁμολογημένα. Καὶ
- 8 πολλάκις μὲν ἠδέεωσ ἂν ἴδοιμι αὐτὸν μὴ ὄντα ἐν ἀνθρώποις· εἰ δ' αὖ τοῦτο γένοιτο, εὔ
- 9 οἶδα ὅτι πολὺ μείζον ἂν ἀχθοίμην, ὥστε οὐκ ἔχω ὃ τι χρήσωμαι τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ.
- 10 [...] Ἴστε ὅτι οὔτε εἴ τις καλὸς ἐστὶ μέλει αὐτῷ οὐδέν, ἀλλὰ καταφρονεῖ τοσοῦτον ὅσον
- 11 οὐδ' ἂν εἷς οἰηθείη, οὔτ' εἴ τις πλούσιος, οὔτ' εἴ ἄλλην τινὰ τιμὴν ἔχων τῶν ὑπὸ πλήθους
- 12 μακαριζομένων· ἠγεῖται δὲ πάντα ταῦτα τὰ κτήματα οὐδενὸς ἄξια καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι·
- 13 λέγω ὑμῖν. Εἰρωνευόμενος δὲ καὶ παίζων πάντα τὸν βίον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους
- 14 διατελεῖ.

Teksthulp

1. **Αναγκάζει:** het onderwerp is Sokrates, die door Alkibiades (= με) beschreven wordt.
- 2-3. **οἶχομαι φεύγων:** deze werkwoorden vormen samen een uitdrukking die zoveel betekent als *zich uit de voeten maken*.
3. **αὐτοῦ:** hier bijwoordelijk gebruikt, met de betekenis *ter plaatse, hier*.
Πέπονθα: ind. perf. A 1 enk. van πάσχω (πάσχειν).
4. **ὃ οὐκ ... ἐνεῖναι:** deze betrekkelijke bijzin hangt af van het verzwegen voorwerp van Πέπονθα: Πέπονθα <τοῦτο> ὃ οὐκ ... ἐνεῖναι. Inhoudelijk kondigt de bijzin de woordgroep τὸ αἰσχύνεσθαι ὄντινοῦν aan.
ὄντινοῦν: dit is een combinatie van het onbepaald betrekkelijke voornaamwoord ὅστις (de samenstellende delen (ὅς + τις) worden afzonderlijk verbogen) en het partikel οὗν; je kan het vertalen als *om het even wie, wie dan ook*.
5. **Σύνοιδα ... ἐμαυτῷ:** denk aan het jou bekende werkwoord οἶδα (εἰδέναι). Plato versterkt de betekenis door het werkwoord met een voorvoegstel uit te breiden en door het reflexieve voornaamwoord in de datief eraan te koppelen. Aan dat voornaamwoord hangt hij verderop in de zin twee participia op (die dus ook in de datief staan).
ὥς: dit voegwoord leidt een voorwerpszin in die afhangt van οὐ δυναμένῳ ἀντιλέγειν. In die voorwerpszin herhaalt Plato de ontkenning van de hoofdzin: let op met dit dubbele gebruik van de ontkenning in het Grieks en zorg dat jouw vertaling logisch blijft.
6. **τῆς τιμῆς:** deze genitief hangt af van ἠττημένῳ. Denk goed na hoe je τιμή vertaalt: dit woord heeft meerdere betekenissen.
7. **τὰ ὠμολογημένα:** dit is een participium perfectum van het werkwoord dat je in lijn 1 bent tegengekomen.
9. **οὐκ ἔχω ὃ τι χρήσωμαι:** in deze constructie betekent οὐκ ἔχω zoveel als *ik weet niet*. De conjunctief die volgt, drukt die onwetendheid verder uit.
10. **ἴστε:** imperatief meervoud van het werkwoord οἶδα (εἰδέναι). Alkibiades voert nog steeds het woord; zijn toehoorders zijn de deelnemers aan het symposion.
ὄσον: beantwoordt aan τοσοῦτον; beide zijn bijwoordelijk gebruikt.

11. **ἄλλην τινὰ τιμὴν**: denk goed na hoe je τιμή vertaalt (het heeft niet noodzakelijk dezelfde betekenis als in lijn 6).

Alkibiades beschrijft Sokrates

Symposion 216a4-c2, d7-e5

Vertaling

Hij dwingt me te erkennen dat ik, met mijn vele tekorten, mezelf verwaarloos maar wel de belangen van de Atheners behartig. Ik moet dan ook mezelf geweld aandoen en mijn oren als voor de Sirenen dichthouden, om van hem weg te lopen en niet bij hem te blijven zitten tot ik oud ben. Hij is de enige mens bij wie ik het gevoel heb dat niemand bij mij zou verwachten, namelijk de schaamte voor iemand. Alleen tegenover hem ben ik beschaamd. Ik ben er me van bewust dat ik enerzijds niet kan tegenspreken dat ik moet doen wat hij me voorhoudt, maar dat ik anderzijds zwicht voor de gunst van het volk, wanneer ik niet meer bij hem ben. Daarom ontloop ik hem, vlucht ik voor hem, en wanneer ik hem zie, ben ik beschaamd over onze afspraken. Dikwijls zou ik wel graag zien dat hij niet onder de levenden was. Maar ik weet heel goed dat, als het zover zou komen, ik daarvan nog veel meer last zou hebben. Ik weet dan ook niet hoe ik me tegenover deze man moet houden. [...] Geloof me, of iemand mooi is, dat interesseert hem niet, integendeel, hij is er ongevoeliger voor dan jullie zouden kunnen denken. Evenmin interesseert het hem of iemand rijk is, of een ander voordeel heeft dat volgens de meeste mensen geluk meebrengt. Volgens hem zijn al die bezittingen niets waard, en stellen wij ook niets voor, dat zeg ik jullie. Zijn hele leven houdt hij zich van den domme, en speelt hij met de mensen.

(vert. X. DE WIN bewerkt door J. ECTOR et al., 1999, licht aangepast)

Opgave (deel 2: reflectieopdracht) (60/200)

We voelen ons wel eens geïnspireerd door een bevlogen visie of analyse die de spijker op de kop slaat, maar kunnen in de praktijk niet altijd weerstaan aan andere, meer comfortabele keuzes.

Geef een goed gekozen voorbeeld (uit je persoonlijke leven of uit de maatschappelijke of internationale context van vandaag) dat volgens jou de bovenstaande stelling bevestigt. Beargumenteer in ongeveer 30 lijnen waarom jouw voorbeeld in dit verband relevant is, en verwijst daarbij minstens een keer naar het fragment uit het *Symposion*.